

Έρευνα και συμμετοχικός κοινωνικός σχεδιασμός στην Περιφέρεια Κρήτης:

Αναστοχαστικές παρατηρήσεις από

τις ερευνητικές πρακτικές του Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης

Γιάννης Ζαϊμάκης, Πανεπιστήμιο Κρήτης
Φωτογραφικό υλικό Αρχείο Γιάννη Ζαϊμάκης

Συμμετοχικός Κοινωνικός Σχεδιασμός

Χρήση εφαρμοσμένης κοινωνικής έρευνας για την παραγωγή δεδομένων και γνώσεων που μπορούν να αξιοποιηθούν

Σε παρεμβάσεις αποτελεσματικών και ορθολογικών σχεδιασμών κοινωνικής πολιτικής και ανάπτυξης

Δράσεις με αξιακό υπόβαθρο που λαμβάνουν υπόψη τις ιδιαιτερότητες των τοπικών κοινωνιών

Κοινότητα γνώσης- διεπιστημονικότητα- συμμετοχή της κοινωνίας

- Κοινωνιολογία
- Κοινωνική Πολιτική
- Κοινωνική Εργασία
- Οικονομικά
- Κοινωνική Γεωγραφία
- Κοινωνική Στατιστική
- Τεχνολογία
- Επικοινωνίας & Πληροφορικής

Πανεπιστήμιο Κρήτης
ΕΚΑΕΚΕ συνεργασία με
επιστήμονες από
ΕΛΜΕΠΑ, Πάντειο, ΟΠΑ,
ΕΚΠΑ, Χαροκόπειο

Παρατηρητήριο
Κοινωνικής
Ένταξης

Στελέχη
Κοινωνικών
Υπηρεσιών

Φορείς της
τοπικής
κοινωνίας

Εμπειρογνώμονες
κοινωνικών
προγραμμάτων

Διαρκής κριτικός διάλογος
των εμπλεκόμενων για
ζητήματα κοινωνικών
παρεμβάσεων

Ευαισθητοποίηση και
κινητοποίηση της τοπικής
κοινωνίας

Απώτεροι στόχοι
κοινωνικού
σχεδιασμού

Διαμόρφωση κουλτούρας
συμμετοχής και κοινοτήτων
δράσης με στόχο κοινωνικές
αλλαγές

Επεξεργασία προτάσεων για
αναπτυξιακής κοινωνικής
πολιτικής

Αρχιτεκτονική Κοινωνικού Σχεδιασμού Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης

Κοινωνικός Σχεδιασμός Παρατηρητηρίου

- Διαμόρφωση σταθερού μηχανισμού παρακολούθησης κοινωνικής κατάστασης και πολιτικών κοινωνικής ένταξης

Φάση ανάλυσης: Έρευνα & Αξιολόγηση

- Έρευνες μελέτης της κοινωνικής αποστέρησης και φτώχειας & αξιολόγηση υφιστάμενων κοινωνικών πολιτικών

Φάση πραγματοποίησης: κοινωνικές πολιτικές & παρέμβαση

- Τροφοδότηση φορέων άσκησης κοινωνικής πολιτικής με μελέτες, ερευνητικά δεδομένα ως βάση για τη χάραξη στρατηγικών δράσεων

Ερευνητικοί Άξονες

1^{ος} Άξονας

Εισόδημα & Συνθήκες
Διαβίωσης των
Νοικοκυριών στην
Κρήτη

3^{ος} Άξονας

Χαρτογράφηση,
εντοπισμός και
ανάλυση θυλάκων
τοπικής αποστέρησης
και φτώχειας

2^{ος} Άξονας

Αξιολόγηση
Προγραμμάτων
Κοινωνικής Ένταξης
& Ειδικές Κοινωνικές
Ομάδες

Ομάδα

Παρατηρητηρίου
Οργάνωση και
λειτουργίες κοινωνικών
υπηρεσιών για κάλυψη
αναγκών

Σκέψεις για εναλλακτικές πολιτικές και παρεμβάσεις

1. Σύνδεση κοινωνικών πολιτικών με αναπτυξιακές πρακτικές απασχόλησης

- Σχετική ανθεκτικότητας φτώχειας & ανισοτήτων με μείωση του κατά κεφαλήν εισοδήματος στην οικονομική κρίση:
Ζητούμενο: ενίσχυση της αγοραστικής δύναμης σε συνδυασμό με πολιτικές κοινωνικής ένταξης (ρόλος ΚΑΛΟ)
- Η εξάρτηση της οικονομίας της Κρήτης από τον τουρισμό (άνοδο της ανεργίας σε περιόδους κρίσης): αναζήτηση εναλλακτικών πολιτικών μιας πολυτομεακής οικονομικής ανάπτυξης αξιοποιώντας προγράμματα τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία των κοινοτήτων
- Να επανεξετάσουμε επιδοματικές πολιτικές κοινωνικών μεταβιβάσεων στην καταπολέμηση των ανισοτήτων και το ζήτημα των καθολικών παροχών και των υπηρεσιών σε είδος και φροντίδα π.χ. προσωπικός βοηθός για ΑΜΕΑ

2. Παρεμβάσεις σε χωρικούς θύλακες αποστέρησης

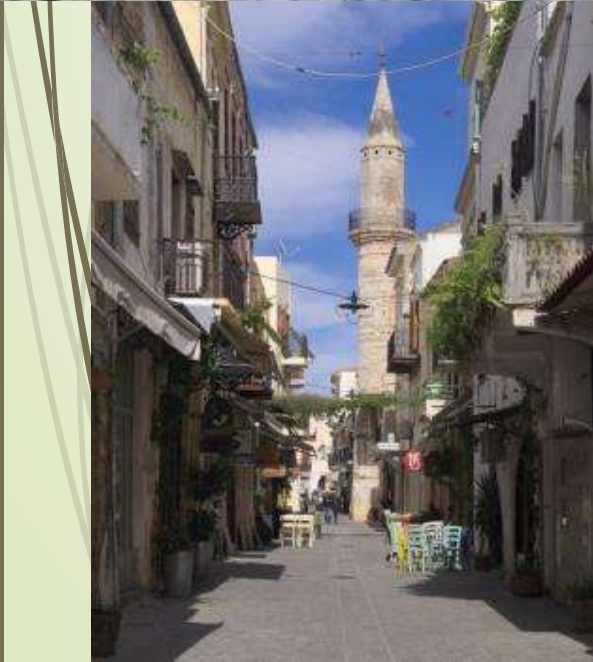
- Η οικονομική κρίση επέτεινε προβλήματα φτωχών συνοικιών ή αγροτικών οικισμών με χαμηλά εισοδήματα, απαξιωμένο κτηριακό απόθεμα και ανέδειξε τις ανεπάρκειες του κράτους πρόνοιας
- Ανάπτυξη ευαίσθητων προγραμμάτων ανάπτυξης και παρέμβασης σε αστικές και αγροτικές νησίδες με διαφορετικές μορφές φτώχειας και κοινωνικής αποστέρησης και σημαντικές κοινωνικο-πολιτισμικές ιδιαιτερότητες

Αστικές νησίδες αποστέρησης με ιστορική φόρτιση & πολιτισμικές ιδιαιτερότητες π.χ. πρώην μουσουλμανικές, προσφυγικές συνοικίες στην παλιά πόλη

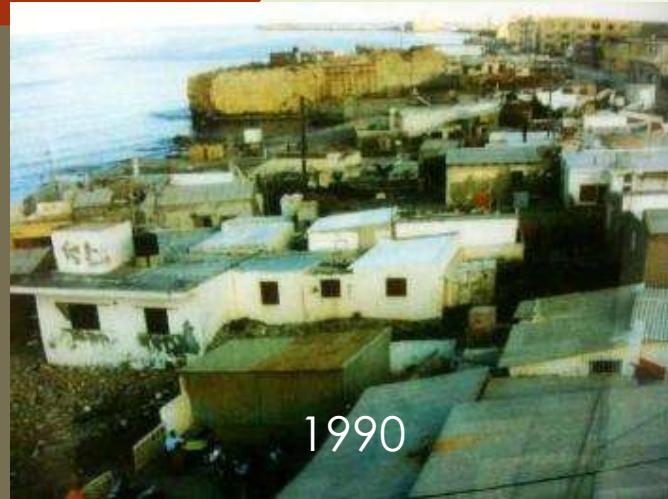

Σπλάτζια

Κουμ Καπί

Αγία Τριάδα

Λάκκος (χώρος παρεκβατικός και αργότερα πολιτικών εξευγενισμού)

Λάκκος και η Περβόλα το 1902

Η Πλατεία του Λάκκου σήμερα

Λάκκος το 1980

Περιαστικές εργατικές συνοικίες που διαμορφώθηκαν από την προσφυγική εγκατάσταση και την αγροτική έξοδο

Συνοικισμός Ρομά Δύο Αοράκια

Πόρος 1941

Ν. Αλικαρνασσός δεκαετία 1950

Συνοικισμός Δελιγών

Νησίδες αποστέρησης στο νότιο=ανατολικό άξονα της Κρήτης

κατακερματισμένοι μικροί οικισμοί, ορεινοί όγκοι με ξηρό κλίμα, περιορισμένη βλάστηση και καλλιεργήσιμη γη, γερασμένοι πληθυσμοί και αύξηση του αριθμού των δικαιούχων του ΚΕΑ

Έμφαση σε εναλλακτικές αναπτυξιακές πρακτικές, ενίσχυση κοινωνικού κεφαλαίου συλλογικής δράσης & τοπικής οικονομίας, παρεμβάσεις που σέβονται την βιοποικιλότητα κοινωνική και τους τρόπους ζωής αυτών των κοινωνιών (π.χ. οικοκοινότητες, οικοτουρισμός, κοινωνική οικονομία)

Οικισμός Δήμου Σητείας

Οικισμός Αστερουσίων

Οικισμός Οροπεδίου Λασιθίου

3. Ζητήματα με ιδιαίτερες Κοινωνικές (ευάλωτες) ομάδες

- ▶ Ένταση της φτώχειας υψηλότερη σε παιδιά & νέους. Εκπαιδευτική διαρροή σε ορισμένες χωρικές νησίδες που μολονότι δεν οδηγεί σε κοινωνική αποστέρηση αλλά θέτει ζητήματα κοινωνικής ένταξης.
- ▶ Έμφυλη διάσταση: Ένταση ανεργίας υψηλότερη σε γυναίκες τα αιτήματα των οποίων είναι μεγαλύτερα στα κέντρα κοινότητας ενώ τα περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας και γυναικοκτονίας είναι αυξημένα. Ανάγκη για Υπηρεσίες συμβουλευτικής και παρέμβασης.
- ▶ Αύξηση αναγκών απόρων & αιτήσεων προς ΚΚ Ατόμων με αναπηρίες, ψυχική νόσο και ηλικιωμένων στην περίοδο της πανδημίας
- ▶ Μετανάστες: σημαντική η παρουσία και ένταξη μεταναστών σε ανεπτυγμένους Δήμους, έλλειψη υπηρεσιών στήριξης σε αγροτικές περιοχές, παρουσία ενός 'σκοτεινού αριθμού' της μετανάστευσης που συμβάλει στην εποχιακή εργασία και δεν καταγράφεται σε υπηρεσίες

4. Προς ένα αναπτυξιακό μοντέλο κοινωνικής πολιτικής: ο ρόλος των κοινωνικών υπηρεσιών

- Υποστελέχωση, αλληλεπικαλύψεις ρόλων, περιορισμός των λειτουργιών σε 'λογιστικές διευθετήσεις' λειτουργούν ως φραγμοί στην αναπτυξιακή κοινωνική πολιτική
- Σημασία των κέντρων κοινότητας ως ένας θεσμός που μπορεί να ενισχύσει την κοινοτική ενδυνάμωση, τη συλλογική δράση, κοινωνική αλλαγή και διεκδίκηση πόρων (σε συνεργασία με εμπειρογνώμονες προγραμμάτων)
- Σύνδεση κοινωνικών πολιτικών με τον τομέα της κοινωνικής οικονομίας και ανάπτυξη πρωτοβουλιών για τη δημιουργία ΚΟΙΣΠΕ από ομάδες πολιτών αλλά και από φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης
- Αν θελήσουμε να αλλάξουμε τον κόσμο γύρω μας ας σκεφτούμε και ας δράσουμε διαφορετικά από ότι κάναμε μέχρι σήμερα (Μισέλ Φουκώ)